

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Older People's Commissioner for Wales

Cynllun Cydraddoldeb Strategol: Adroddiad Blynyddol 2018-19

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru'n gwarchod ac yn hybu hawliau pobl hŷn ledled Cymru, gan graffu a dylanwadu ar amrywiaeth eang o bolisïau ac arferion i wella eu bywydau. Mae'n darparu help a chefnogaeth yn uniongyrchol i bobl hŷn drwy ei thîm gwaith achosion ac mae'n gweithio i rymuso pobl hŷn i sicrhau bod eu llais yn cael ei glywed ac y gweithredir yn ei gylch. Mae rôl y Comisiynydd yn seiliedig ar gyfres o bwerau cyfreithiol unigryw i'w chefnogi gydag adolygu gwaith cyrff cyhoeddus a'u dal yn atebol pan fo angen.

Mae'r Comisiynydd yn gweithredu i roi terfyn ar wahaniaethu a rhagfarn ar sail oedran, i atal cam-drin pobl hŷn ac i alluogi i bawb heneiddio'n dda.

Mae'r Comisiynydd eisiau i Gymru fod y lle gorau yn y byd i bobl heneiddio ynddo.

Sut i gysylltu â'r Comisiynydd

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Adeiladau Cambrian
Sgwâr Mount Stuart
Caerdydd
CF10 5FL

Ffôn: 03442 640670
E-bost: gofyn@olderpeoplewales.com
Gwefan: www.olderpeoplewales.com
Trydar: [@comisiwnphcymru](https://www.instagram.com/comisiwnphcymru)

Fformatau Hygyrch

Os hoffech dderbyn y cyhoeddiad hwn mewn fformat arall ac/neu iaith arall, cysylltwch â ni. Mae pob un o'n cyhoeddiadau hefyd ar gael i'w lawrlwytho a'u harchebu mewn nifer o fformatau gwahanol oddi ar ein gwefan.

Cynnwys

Cyflwyniad	04
Crynodeb o'r gofynion a phatrwm yr adroddiad	05
Rôl Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	06
Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd	08
Gwaith y Comisiynydd ar sefydlu cydraddoldeb	10
Appendix A: Proffiliau'r gweithlu ar 31/03/19	17

Cyflwyniad

Amrywiaeth Cymru sy'n ein gwneud yr hyn ydym fel cenedl, ond mae'r anghydraddoldebau a wynebir gan lawer o bobl hŷn yn golygu eu bod yn aml yn teimlo eu bod wedi'u cau allan ac yn methu cyfranogi na chael rhan mewn sawl agwedd ar gymdeithas. At hynny, mae llawer o'r problemau sy'n wynebu pobl hŷn heddiw'n seiliedig ar anghydraddoldeb, a methiant i gydnabod a sicrhau hawliau pobl.

Mae'n hanfodol felly i ni fynd ati i sicrhau y caiff hawliau pobl eu diogelu.

Mae gwarchod a hyrwyddo hawliau pobl hŷn yn rhan allweddol o'm swydd fel Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, ac mae'r blaenoriaethau yn fy strategaeth ar gyfer 2019-22 – Gwneud Cymru y Lle Gorau yn y Byd i Heneiddio – yn eu hanfod yn canolbwyntio'n gryf ar hawliau a chydraddoldeb. Ond mae'n hollbwysig hefyd fy mod yn sefydlu hawliau a chydraddoldeb ym mhopeth a wnafl fel Comisiynydd i sicrhau fy mod yn ymgysylltu ac yn cynrychioli pobl hŷn yn eu holl amrywiaeth.

Yn yr adroddiad hwn rhoddaf fanylion y camau a gymerais yn ystod 2018-19 i gyflawni hyn, a'r ffyrdd y gwnes i gwblhau'r dyletswyddau cydraddoldeb statudol a amlinellir yn Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Fel Comisiynydd bwriadaf barhau i wneud popeth a allaf i hyrwyddo cydraddoldeb a gwarchod hawliau POB person hŷn yng Nghymru.

Heléna Herklots, CBE
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Crynodeb o'r gofynion a phatrwm yr adroddiad

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn awdurdod rhestredig dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a rhaid iddi lynu at y ddyletswydd gyffredinol i hyrwyddo cydraddoldeb a amlinellir yn Neddf Cydraddoldeb 2010.

Ymhlith y gofynion eraill o ran llunio adroddiadau roedd y gofyn am gyhoeddi, erbyn mis Ebrill 2012, Cynllun Cydraddoldeb Strategol yn ymgorffori amcanion penodol, ac wedyn gyhoeddi adroddiad blynyddol ar yr hyn a gyflawnwyd. Rhaid cyhoeddi'r chweched adroddiad blynyddol hwn erbyn 31 Mawrth 2019 fan bellaf.

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar y dyletswyddau penodol i Gymru ac Amcanion Cydraddoldeb Strategol y Comisiynydd:

- Mae Adran 3 yn egluro rôl y Comisiynydd
- Mae Adran 4 yn amlinellu Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd
- Mae Adran 5 yn amlinellu gwaith y Comisiynydd ar sefydlu cydraddoldeb, gan gynnwys yr hyn a gyflawnwyd yn 2018-19 yn erbyn yr Amcanion Cydraddoldeb Strategol
- Atodiad A – Proffiliau'r gweithlu ar 31 Mawrth 2019

Gellir gweld copiâu o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Comisiynydd ac adroddiadau blynyddol y gorffennol ar [wefan](#).

Rôl Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Corfforaeth Undyn yw'r Comisiynydd a grëwyd dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Mae'n endid cyfreithiol annibynnol yn ei hawl ei hun ac yn awdurdod rhestredig i ddibenion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Mae Deddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006 yn amlinellu nifer o ddyletswyddau statudol i'r Comisiynydd.

1. Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru a'r angen i ddiogelu'r buddiannau hynny

Defnyddia'r Comisiynydd ei statws i helpu gosod yr agenda ymysg pobl sy'n gwneud penderfyniadau ar bob lefel ynghylch materion sy'n effeithio ar bobl hŷn, gan hyrwyddo trafodaeth gyhoeddus drwy'r cyfryngau.

Rôl allweddol i'r Comisiynydd yw bod yn eiriolwr grymus dros bobl hŷn, gan arwain ac ymyrryd mewn ystod eang a chynyddol o ddadleuon a phrosesau penderfynu ledled Cymru.

2. Hyrwyddo darpariaeth cyfleon i bobl hŷn yng Nghymru, a sicrhau nad oes gwahaniaethu yn eu herbyn

Hyrwyddia'r Comisiynydd newidiadau i'r gyfraith, canllawiau ac arferion er mwyn dileu anghydraddoldeb. Cyflwynna ddelweddau realistig a chadarnhaol o bobl hŷn, gan gydnabod pobl hŷn yn eu holl amrywiaeth.

Unigolion yw pobl hŷn, ac er bod ganddynt rai pryderon cyffredin, nid yw hynny'n lleihau eu statws fel unigolion. Ni ddylai fod un farn gyffredin am bobl hŷn, a cheisia'r Comisiynydd adlewyrchu hyn yn ei gwaith.

Hyrwyddia'r Comisiynydd ddealltwriaeth o natur gwahaniaethu yn erbyn pobl hŷn yn ei ffurfiau mwyaf amlwg a'i ffurfiau mwy cuddiedig – ond llawn mor niweidiol – ac mae o'r farn fod mynd i'r afael ag achosion o wahaniaethu mewn modd effeithiol yn gam allweddol er mwyn symud ymlaen ar draws pob maes polisi, nid iechyd a gofal cymdeithasol yn unig.

3. Annog yr arfer gorau wrth drin pobl hŷn yng Nghymru

Ceisio'r Comisiynydd gyflawni hyn drwy sawl dull, gan gynnwys dod â phobl a thystiolaeth at ei gilydd a, lle bo angen, cyflawni gwaith ymchwil, er mwyn arddangos yr arfer gorau.

Yn bwysicaf oll, bydd yn pwysu dros ddarparu gwasanaethau rhagorol i bobl hŷn mewn modd eang a chyson. Bydd yn annog pobl i newid arferion sydd wedi hen ymsefydlu lle dangoswyd bod dulliau eraill yn gweithio'n well. Bydd yn annog darparwyr gwasanaethau i wynebu'r her o newid er mwyn gallu ateb anghenion pobl hŷn yn well, e.e. rhoi cefnogaeth gynnar i bobl hŷn er mwyn eu harbed rhag mynd yn fwy dibynnol yn ddiweddarach.

4. Parhau i adolygu digonoldeb ac effeithiolrwydd y gyfraith sy'n effeithio ar fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru

Adeilada'r Comisiynydd yr achos dros newid a chyflwynna'r achos hwn I Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol. Sefydla beth yw'r problemau a'r cyfleon drwy ddod ag arbenigwyr cyfreithiol ac eraill at ei gilydd a manteisio ar brofiad a barn pobl hŷn.

Mae'r gyfraith yn rhan hollbwysig o sicrhau grym a gwarchodaeth i bobl hŷn ac o sicrhau unioni cam, ac eto mae'n aml yn gymhleth, yn ddryslyd, yn anodd manteisio arni ac angen ei diwygio. Mae'r Comisiynydd eisoes wedi chwarae rôl gryf wrth argymhell newidiadau a fydd o fudd i bobl hŷn ac eraill.

Isod wele enghreifftiau o'r mathau o weithgaredd y mae'r Comisiynydd wedi ymwneud â nhw:

- Rhoi arweiniad ar y materion sy'n bwysig i bobl hŷn
- Codi proffil pobl hŷn o fewn Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Pwysu ar Lywodraeth Cymru
- Adolygu'r modd y bydd cyrff datganoledig yn cyflawni eu Gwaith
- Cyhoeddi canllawiau a safonau
- Cynorthwyo unigolion i wneud cwynion neu sylwadau
- Comisiynu ymchwil neu helpu eraill i wneud hynny
- Cyflawni, comisiynu neu gynorthwyo eraill gyda gweithgareddau addysgol
- Cynnal archwiliadau (ymchwiliadau)
- Cyhoeddi canllawiau anstatudol
- Siarad dros newid deddfwriaeth, canllawiau ac arferion
- Siarad yn gyhoeddus am fethiannau mewn gwasanaethau
- Hyrwyddo ymarfer da

Mae'n bwysig nodi nad yw'r Comisiynydd yn darparu gwasanaethau rheng flaen ac eithrio trwy gyngor a chymorth uniongyrchol a ddarperir i bobl hŷn trwy ein gwaith achosion a'r gwaith a arweinir gan y tîm Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn cynnal digwyddiadau a chynhyrchu cyhoeddiadau. Mae a wnelo'r rhan fwyaf o waith y Comisiynydd â chydweithio ag eraill i sicrhau newidiadau mewn polisiâu ac arferion.

Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd

Cyhoeddodd y Comisiynydd Gynllun Cydraddoldeb Strategol ym mis Mawrth 2016 yn dilyn ymgynghoriad â phobl hŷn a rhanddeiliaid, gan ddisodli'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2012.

Mae'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd yn nodi amcanion cydraddoldeb penodol ac yn amlinellu'r ffordd ymlaen ar gyfer y dyfodol. Cyhoeddwyd y strategaeth newydd i sicrhau bod cydraddoldeb a hawliau dynol wedi'u sefydlu ym meddylfryd ac arferion gweithio'r Comisiynydd a'i staff.

Nododd y Comisiynydd yr amcanion canlynol ar gyfer 2016-20:

1. Sicrhau wrth gyflogi staff nad wyf yn gwahaniaethu yn erbyn neb, fy mod yn hybu cyfle cyfartal i bawb ac yn meithrin cysylltiadau da rhwng aelodau o'r staff

- Byddaf yn ceisio cynyddu amrywiaeth fy ngweithlu
- Bydd pob aelod o'r staff yn cael cyfleoedd i ddatblygu a symud ymlaen er mwyn sicrhau bod pawb yn cael yr un cyfle i gyflawni ei potensial.
- Byddaf yn sicrhau bod pob aelod o'r staff yn cael ei wobrwyo a'i dalu ar y sail eu bod yn gyfartal beth bynnag eu nodweddion gwarchoddedig.
- Byddaf yn sicrhau bod diwylliant yn fy sefydliad lle mae pob aelod o'r staff yn teimlo'n gyfforddus i fod yn agored ynglŷn â'i nodweddion gwarchoddedig ac yn teimlo ei fod yn cael ei werthfawrogi gennyf fi fel cyflogwr ac ar draws y sefydliad.

2. Sicrhau bod fy mholisiau a'm harferion caffael a'r dogfennau tendro cysylltiedig yn cymryd yr angen i fodloni gofynion cydraddoldeb cyfreithiol i ystyriaeth

- Byddaf yn adolygu'n flynyddol fy holl bolisiau ac arferion caffael a'm holl ddogfennau tendro i sicrhau eu bod yn bodloni dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus.
- Byddaf yn sicrhau bod contractwyr yn gwbl ymwybodol o'm dyletswyddau cydraddoldeb

3. Sicrhau bod fy ngwaith yn berthnasol i bobl hŷn o bob math, a bod hynny i'w weld yn amlwg

- Byddaf yn ymgysylltu llawer mwy â phobl hŷn ar draws yr holl wahanol nodweddion gwarchoddedig.
- Sicrhau bod fy ngwaith yn seiliedig ar yr hyn y mae pobl hŷn ar draws y sbectrwm nodweddion gwarchoddedig yn ei ddweud wrthyf ynglŷn â beth sy'n bwysig iddyn nhw, a bod fy ngwaith yn tynnu sylw penodol at effeithiau ar y rhai sydd â gwahanol gyfuniadau o nodweddion gwarchoddedig.
- Byddaf yn cryfhau'r asesiad o effaith sy'n sail i'm gwaith er mwyn sicrhau bod fy ngwaith yn rhoi ystyriaeth lawn i effaith nodweddion gwarchoddedig ar y canlyniad a geisir i bobl hŷn.

4. Byddaf yn sicrhau bod fy ngwaith wedi'i seilio fwyfwy ar ddull gweithredu sy'n canolbwyntio ar hawliau a bod agenda sy'n canolbwyntio ar hawliau'n cael ei datblygu drwy Gymru gyfan

- Byddaf yn sicrhau bod staff yn cynnwys dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau dynol yn eu Gwaith.
- Byddaf yn hyrwyddo Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ac ymwybyddiaeth o Oedraniaeth.
- Byddaf yn gweithio gyda'r llywodraeth i hyrwyddo'r defnydd o egwyddorion y Cenhedloedd Unedig a dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau wrth greu deddfwriaeth.

5. Grymuso ac arfogi pobl hŷn i herio'r gwahaniaethu y maent yn ei wynebu

- Byddaf yn arfogi pobl hŷn â'r wybodaeth a'r offer i'w grymuso i herio gwahaniaethu

6. Hybu darlun cywir a chytbwys o bobl hŷn yn eu holl amrywiaeth, gwella dealltwriaeth o bobl hŷn a'u hanghenion a herio stereoteipiau, yn fy sefydliad i ac mewn sefydliadau eraill

- Byddaf yn cynyddu dyfnder dealltwriaeth fy staff o amrywiaeth pobl hŷn a'r graddau y mae nodweddion gwarchoddedig yn effeithio ar eu mynediad at wasanaethau a'u bywydau ehangach.
- Byddaf yn cynyddu dyfnder dealltwriaeth y prif wasanaethau cyhoeddus o amrywiaeth pobl hŷn a'r graddau y mae nodweddion gwarchoddedig yn effeithio ar eu mynediad at wasanaethau a'u bywydau ehangach.
- Byddaf yn herio stereoteipiau a syniadau negyddol am bobl hŷn yn barhaus ac yn gosod disgwyliadau clir ar gyfer newid.
- Byddaf yn cryfhau ein trefniadau gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau eraill sy'n ymwneud â chydaddoldeb a hawliau dynol er mwyn cryfhau lleisiau pobl hŷn a chynyddu effaith ein gwaith.

7. Annog a chefnogi cyrff cyhoeddus eraill i gydymffurfio â'u dyletswyddau eu hunain dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 fel y maent yn berthnasol i bobl hŷn a herio achosion difrifol o beidio â chyflawni dyletswyddau cyfreithiol

- Byddaf yn darparu canllawiau i gyrff cyhoeddus sy'n gwneud newidiadau allweddol i'w gwasanaethau er mwyn eu helpu i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'u dyletswyddau statudol mewn cysylltiad ag ymgysylltu, asesu effaith a chymesuredd.
- Byddaf yn sicrhau bod gwasanaethau sy'n cael eu darparu a newidiadau sydd â'r potensial i gael effaith niweidiol neu anghymesur sylweddol ar bobl hŷn yn cael eu hadolygu'n barhaus.

Gwaith y Comisiynydd ar sefydlu cydraddoldeb

Fel corff sy'n derbyn arian cyhoeddus, mae gan y Comisiynydd a'i staff amrediad o swyddogaethau statudol a chyfrifoldebau gweinyddol eraill, gan gynnwys:

- Hyrwyddo buddiannau pobl hŷn, gan gynnwys herio arferion gwahaniaethol, annog arferion gorau ac adolygu'r gyfraith.
- Sicrhau bod pobl hŷn ledled Cymru'n gwybod am y swydd.
- Recriwtio, cyflogi, hyfforddi a rheoli staff.
- Caffael gwasanaethau, gan gynnwys tendro am nwyddau a gwasanaethau megis ymchwil.
- Gwobrwo, cydnabod a thalu i'r staff.
- Rhoi cymorth i bobl hŷn sy'n dymuno gwneud cynw neu gais i gyrff cyhoeddus neu ddarparwyr gwasanaethau eraill.

Amlinellir yr hyn a gyflawnwyd gan y Comisiynydd yn erbyn ei Hamcanion Cydraddoldeb am y Flwyddyn Ariannol 2018-19 isod:

Amcan 1: Sicrhau wrth gyflogi staff nad wyf yn gwahaniaethu yn erbyn neb, fy mod yn hybu cyfle cyfartal i bawb ac yn meithrin cysylltiadau da rhwng aelodau o'r staff.

Bydd y Comisiynydd yn adolygu ei harferion recriwtio yn sgil pob penodiad er mwyn deall yn well beth yw'r rhwystrau posibl ac i sicrhau bod yr arferion, wrth recriwtio, yn gynhwysol ac yn hygyrch i ystod eang o ymgeiswyr a chanddynt sbectrwm lletach o nodweddion gwarchoddedig. Hysbysebwr swyddi gwag drwy amrywiaeth o rwydweithiau er mwyn sicrhau cyrhaeddiad mor eang â phosibl a sicrhau bod gwybodaeth ar gael mewn ystod eang o fformatau i'r sawl a ofynna.

Cesglir gwybodaeth am nodweddion gwarchoddedig pob ymgeisydd a chaiff y wybodaeth ei monitro i sicrhau cyfle teg i bawb. Yn ogystal, mae'r Comisiynydd yn parhau i gasglu, monitro a chyhoeddi data cydraddoldeb ar broffil ei gweithlu. Mae'r data hyn ar gael yn Atodiad A. Mae'r Comisiynydd yn parhau i fonitro'r bwlch cyflog rhwng y ddau ryw yn ei gweithlu, sydd ar hyn o bryd yn ffafrio menywod. Mae'r data hyn hefyd ar gael yn Atodiad A.

Er mwyn sicrhau y caiff pob swydd ei gwerthuso a'i thalu yn deg a gwrthrychol, beth bynnag fo nodwedd warchoddedig pwy bynnag sy'n dal y swydd, cynhaliodd y Comisiynydd adolygiad penodol o bob swydd ar draws ei gweithlu yn ystod eleni. Ar sail y gwaith hwn, ailstrwythurwyd tîm y Comisiynydd yn Ionawr 2019 ar ôl ymgynghori â'r staff.

Mae'r Comisiynydd yn adolygu'n barhaus y mathau o gontract a'r patrymau gweithio ar draws ei gweithlu er mwyn deall a delio â rhwystrau posibl, gyda'r nod o gadw ymgeiswyr sydd â sbectrwm lletach o nodweddion gwarchoddedig.

Fel rhan o'i hymrwymiad i sicrhau adolygu a gweithredu arferion da er mwyn hyrwyddo amgylchedd gweithio cynhwysol sy'n hybu dysgu, datblygu a lles yn gyffredinol, roedd swyddfa'r Comisiynydd yn falch o gael cydnabyddiaeth Gwobr Iechyd y Gweithle Bach (Aur) ym Mai 2018. Cynllun cydnabyddiaeth genedlaethol yw'r Wobr, i fusnesau sy'n gofalu am iechyd a lles eu gweithwyr, ac mae'n dystiolaeth annibynnol o ymroddiad y Comisiynydd i greu gweithle positif i bawb o'i staff. I gadw'r Wobr Aur rhaid i gyflogwyr ddangos ymrwymiad y sefydliad i arddel diwylliant sy'n hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol ymhlith ei holl staff ac sydd ddim yn goddef ymddygiad amhriodol (e.e. bwlio ac aflonyddu), a dangos dystiolaeth o arferion gweithio hyblyg sy'n cyfrannu at les staff.

Bydd staff yn cymryd rhan mewn adolygiadau rheoli perfformiad bob chwe mis i nodi a sefydlu cynlluniau priodol i ateb amcanion dysgu a datblygu. Trafodir amcanion dysgu a datblygu fel rhan o'r adolygiadau perfformiad chwe-misol a hefyd yn ystod cyfarfodydd un-i-un misol, i sicrhau y galluogir staff i wneud y mwyaf o'u potensial. Lle nodir anghenion hyfforddi a datblygu sy'n berthnasol i lawer o'r staff, gweithredir hyn drwy hyfforddiant mewnol a ddarperir i'r holl staff perthnasol.

Er mwyn mynd ymhellach i sefydlu ddiwylliant agored lle mae staff yn teimlo'n gyfforddus i drafod eu nodweddion gwarchoddedig yn agored, parhaodd y Comisiynydd i sicrhau codi ymwybyddiaeth briodol o Ddeddf Gydraddoldeb 2010 a nodweddion gwarchoddedig ymhlith ei thîm staff.

Amcan 2: Sicrhau bod fy mholisiau a'm harferion caffael a'r dogfennau tendro cysylltiedig yn cymryd yr angen i fodloni gofynion cydraddoldeb cyfreithiol i ystyriaeth.

Mae'r Comisiynydd yn cynnal adolygiad cyfnodol o bob polisi ac arfer caffael er mwyn adlewyrchu dyletswyddau statudol, arferion da a gwersi a ddysgwyd, gan gynnwys sicrhau yr adolygir pob dogfen dendr fel rhan o unrhyw werthusiad tendro. Mae pob contractwr am gontractau is eu gwerth yn ymwybodol o'r dyletswyddau cydraddoldeb ac o ddisgwyliadau'r Comisiynydd pan wneir gwaith ar ei rhan.

Amcan 3: Sicrhau bod fy ngwaith yn berthnasol i bobl hŷn o bob math, a bod hynny i'w weld yn amlwg.

Mae Sioe Deithiol Ymgysylltu'r Comisiynydd yn parhau i gynnwys grwpiau o bobl hŷn a chanddynt nodweddion gwarchoddedig a grwpiau rhanddeiliaid proffesiynol sy'n cynrychioli eu barn. Tra bod yr holl ymgysylltu a wneir gan y Comisiynydd a'i thîm yn ymwneud â nodwedd warchoddedig 'oedran', er mwyn sicrhau bod yr ymgysylltu'n gynrychioliadol o amrywiaeth eang pobl hŷn, mae'r Sioe Deithiol Ymgysylltu'n cynhyrchu adroddiadau tri-misol i alluogi'r Comisiynydd i fonitro'r modd yr ymgysylltir â phobl hŷn sydd â mwy nag un nodwedd warchoddedig. Dengys y wybodaeth hon fod dros 20% o ymweliadau'r Sioe Deithiol Ymgysylltu yn cysylltu â grwpiau penodol o bobl hŷn sy'n arddel mwy nag un nodwedd warchoddedig (h.y. nodwedd warchoddedig arall yn ogystal ag 'oedran').

Tra bod y Comisiynydd yn monitro'r Sioe Deithiol Ymgysylltu yn nghyswllt ei hymgysylltu â grwpiau arbenigol i bobl hŷn sydd â mwy nag un nodwedd warchoddedig (e.e. grŵp o bobl hŷn sy'n arddel hunaniaeth LGBT+), bydd llawer o bobl hŷn, a hwythau â mwy nag un nodwedd warchoddedig, fydd yn ymgysylltu â'r Sioe Deithiol Ymgysylltu drwy grwpiau pobl hŷn 'generig'

(megis Fforymau 50+). Yn hynny o beth, ni lwyddir i ganfod gwybodaeth gydraddoldeb am y bobl hŷn hyn sy'n rhan o grŵp pobl hŷn 'generig' ond sydd hefyd â nodwedd warchoddedig ychwanegol. Mae sicrhau y ceir adlewyrchiad gwir o'r ymgysylltu a wneir gan y Sioe Deithiol Ymgysylltu gyda phobl hŷn a chanddynt fwy nag un nodwedd warchoddedig ychwanegol yn faes ystyriaeth parhaus i'r Comisiynydd a'i thîm.

Ym mis Mawrth 2019, cynhaliodd y Comisiynydd ddau ddigwyddiad mawr Dathlu Cymunedau, gan ddenu dros 200 o gyfranogwyr. Yn y digwyddiad cyntaf, a gynhaliwyd yng Nghaernarfon, rhoddwyd cyfleon i gyfranogwyr ystyried y ffyrdd y gallent wneud cymunedau'n fwy oed-gyfeillgar, yn enwedig i Gymry Cymraeg hŷn. Canolbwyntiodd yr ail ddigwyddiad, a gynhaliwyd yng Nghasnewydd mewn partneriaeth â Rhaglen Ymgysylltu BAME Cymru Gyfan, BAME Elders Cymru, Diverse Cymru a Chyngor Dinas Casnewydd, ar amlygu'r arferion da sydd ar waith i gefnogi pobl o gymunedau amrywiol i heneiddio'n dda. Bu'r digwyddiadau Dathlu Cymunedau'n gymorth i sicrhau bod gwaith y Comisiynydd yn hygyrch i amrediad amrywiol o bobl hŷn ac yn ymateb i'w sefyllfa nhw.

Mae cyhoeddiadau'r Comisiynydd yn ceisio adlewyrchu amrywiaeth pobl hŷn yng Nghymru. Mae'r Comisiynydd yn benderfynol o sicrhau bod ei chyhoeddiadau'n hygyrch i bobl hŷn i gyd drwy ddilyn ei Chanllaw Arddull Cyhoeddiadau ym mhopeth a gyhoeddir a glynu at Ganllawiau'r RNIB. Caiff cyhoeddiadau a gynhyrchir yn benodol ar gyfer pobl hŷn eu darparu'n electronig ac mewn copi caled, a darperir fersiynau hygyrch o ddogfennau os gofynnir amdanynt (mewn BSL, er enghraifft).

Mae cyhoeddiadau'r Comisiynydd yn adlewyrchu'r materion sydd, yn ôl pobl hŷn o ystod amrywiol o grwpiau, o bwys iddynt. Mae rhaglen waith y Comisiynydd yn ymateb i faterion a godir gan bobl hŷn drwy'r Sioe Deithiol Ymgysylltu ac fel rhan o'i gwaith achosion. Yn sgil pryderon a leisiwyd gan bobl hŷn yn ystod digwyddiadau ymgysylltu ac yn dilyn arolwg a gynhaliwyd gan y Comisiynydd, gwelwyd nad oedd traean o'r bobl hŷn yng Nghymru'n gwybod pa hawliau oedd ganddynt, felly ym mis Awst 2018, cyhoeddodd y Comisiynydd [Gwybod eich Hawliau - Canllaw Syml](#) i hysbysu pobl hŷn am yr hawliau sydd ganddynt. Dosbarthwyd dros 20,000 copi caled o'r Canllaw. Yn ogystal â bod ar gael yn ddwyieithog mewn copi caled ac yn electronig, darparwyd [fersiwn llafar](#) o'r Canllaw hefyd. Mae'r Canllaw'n cynnwys gwybodaeth am hawliau dan Ddeddf Gydraddoldeb 2010.

Bydd tîm y Comisiynydd yn cwblhau Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer pob gwaith a wneir fel rhan o raglen waith y Comisiynydd. Amcan yr Asesiadau yw sicrhau bod staff yn 'aros, meddwl a thrafod cydraddoldeb' a sut y mae'n berthnasol i'r prosiect sydd i'w gyflawni. Rhaid i Asesiadau'r Comisiynydd gael eu cwblhau gan o leiaf ddau berson fydd yn ymwneud â'r gwaith sy'n cael ei asesu. Pwrpas yr Asesiadau hyn yw gwella'r modd y cyflawnir gwaith a sicrhau bod pob prosiect neu raglen waith yn rhoi sylw i farn ac anghenion pobl hŷn sydd â nodweddion gwarchoddedig. I gyd-fynd â'r Asesiadau llunnir Cynllun Ymgysylltu i sicrhau bod yr ymgysylltu'n cynnwys pobl hŷn a chanddynt nodweddion gwarchoddedig ychwanegol fel bod ymchwil a wneir gan swyddfa'r Comisiynydd yn cael ei gryfhau ymhellach gan leisiau ystod amrywiol o bobl hŷn.

Amcan 4. Byddaf yn sicrhau bod fy ngwaith wedi'i seilio fwyfwy ar ddull gweithredu sy'n canolbwyntio ar hawliau a bod agenda sy'n canolbwyntio ar hawliau'n cael ei datblygu drwy Gymru gyfan.

Wrth hyrwyddo hawliau pobl hŷn, gan gynnwys codi ymwybyddiaeth o Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn, mae'r Comisiynydd wedi gweithio gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau eu hymrwymiad i 'wireddu hawliau' i bobl hŷn yng Nghymru, yn absenoldeb deddfwriaeth Gymreig benodol i warchod pobl hŷn. Yn lansiad [Adroddiad Etifeddol](#) y Comisiynydd ym mis Mai 2018, amlinellodd y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant gyfres o gamau gweithredu i sicrhau y gwireddir hawliau i bobl hŷn, gan gynnwys ymrwymiad i gynhyrchu canllaw ymarferol fyddai'n dangos sut i wireddu Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn. Bydd y canllaw hwn yn sicrhau bod ymwybyddiaeth o Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn wedi'i gwreiddio ym mhob corff cyhoeddus a bod y ddyletswydd i gyrff roi 'sylw dyledus' i'r Egwyddorion dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn cael ei throsi'n ymarfer dros bobl hŷn yn eu holl amrywiaeth.

Er mwyn helpu pobl hŷn a'u teuluoedd i gael gwell dealltwriaeth o alluedd meddyliol, cyhoeddodd y Comisiynydd [Galluedd Meddyliol: Arweiniad Syml](#) ym mis Mehefin 2018. Mae'r arweiniad yn ymdrin ag ystod eang o bynciau, gan gynnwys beth all achosi i berson fod heb alluedd, Deddf Galluedd Meddyliol 2005, sut y profir galluedd, penderfyniadau budd pennaf, penderfyniadau ymlaen llaw ac Atwrneiaeth Arhosol. Dosbarthwyd dros 4,000 copi o'r arweiniad i bobl hŷn ar hyd a lled Cymru, gan helpu i sicrhau y cynhelir hawliau pobl hŷn sydd heb alluedd meddyliol. Er mwyn sicrhau bod yr arweiniad yn hygyrch, cyhoeddwyd [fersiwn sain](#) ochr yn ochr â'r arweiniad ysgrifenedig dwyieithog.

Ym mis Awst 2018, cyhoeddodd y Comisiynydd [Gwybod eich Hawliau - Canllaw Syml](#) i hysbysu pobl hŷn am yr hawliau sydd ganddynt. Mae'r Canllaw'n cynnwys gwybodaeth am hawliau dynol pobl, hawliau dan Ddeddf Gydraddoldeb 2010 a gwybodaeth am Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn. Dosbarthwyd dros 20,000 copi caled o'r Canllaw i bobl hŷn a chyrrff cyhoeddus ledled Cymru i sicrhau bod dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau yn ganolog i'w gwaith a'u bod yn rhagweithiol wrth herio arferion sy'n gwahaniaethu ar sail oed.

Er mwyn sicrhau y gallai pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr gael mynediad yn rhwydd at wybodaeth am eu hawliau, cyhoeddodd y Comisiynydd ['Ganllawiau ar Gymorth Seibiant i Bobl y mae Dementia yn Effeithio Arnynt'](#) ym mis Tachwedd 2018. Mae'r canllawiau'n ymdrin ag ystod eang o bynciau gan gynnwys y mathau gwahanol o ofal seibiant sydd ar gael a sut mae cael mynediad atynt, cefnogaeth ariannol bosibl a'r hawliau sydd gan bobl dan ddeddfwriaeth gofal cymdeithasol. Datblygwyd y canllawiau gyda chymorth pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr ledled Cymru, a gyfrannodd at ffurfio cynnwys y canllawiau drwy rannu eu syniadau am y mathau o wybodaeth y dylid ei chynnwys a beth fyddai'n fwyaf defnyddiol ar sail eu profiadau nhw. Cafodd y canllawiau eu dosbarthu'n eang i bobl hŷn a gofalwyr ledled Cymru. Mae'r Canllawiau ar gael mewn [fersiwn llafar](#) i sicrhau eu bod ar gael i fwy o bobl.

Ym mis Ionawr 2019, cyhoeddodd y Comisiynydd [Cartrefi Gofal yng Nghymru: Atebion i'ch Cwestiynau](#) i roi atebion i gwestiynau a ofynnir yn aml er mwyn sicrhau bod gan bobl hŷn a'u teuluoedd ledled Cymru well dealltwriaeth o'u hawliau pan fyddant yn byw mewn cartref gofal. Mae'r llyfryn yn cynnwys gwybodaeth am feysydd fel cael llais mewn penderfyniadau, cael parchu anghenion personol (megis defnyddio cyfathrebu priodol i bobl ag anghenion cyfathrebu neu bobl sy'n byw gyda dementia), sicrhau y darperir gofal ag urddas a pharch tuag at

ddewisiadau personol a beth y gall rhywun ei wneud os ydynt yn anhapus â'r gofal a'r cymorth maen nhw'n ei gael. Dosbarthwyd dros 7,000 o gopiâu o'r llyfryn i awdurdodau lleol, byrddau iechyd a chyrrff trydydd sector – yn cynnwys Age Cymru, Cymdeithas Alzheimer's ac RNIB Cymru – i sicrhau eu bod ar gael yn hawdd i ystod eang o bobl hŷn a'u teuluoedd.

I ymateb i'r angen i gynyddu ymwybyddiaeth o fuddiannau eiriolaeth annibynnol ymysg pobl hŷn, angen a danlinellwyd gan adroddiad y Comisiynydd, Sicrhau Lleisiau i Bobl Hŷn, yn Chwefror 2019 cynhyrchodd y Comisiynydd fideo codi ymwybyddiaeth i annog pobl hŷn i [‘ofyn am eiriolaeth’](#). Cynhyrchwyd y fideo ar y cyd gydag Age Cymru a chafodd ei brofi gyda phobl hŷn i sicrhau adborth gan amrediad o wahanol leisiau. Mae'r fideo 'gofyn am eiriolaeth' wedi'i wyllo dros 500 o weithiau ac wedi cael ei ddsbarthu'n helaeth i rwydweithiau pobl hŷn i helpu sicrhau y caiff lleisiau pobl hŷn eu clywed ac y caiff eu hawliau eu gwarchod. Fe'i defnyddiwyd hefyd i sicrhau codi sgiliau gwasanaethau cyhoeddus o ran eu hymwybyddiaeth o fanteision eiriolaeth annibynnol a'i rôl yn hyrwyddo hawliau pobl a mynd i'r afael ag arferion sy'n gwahaniaethu.

Amcan 5. Grymuso ac arfogi pobl hŷn i herio'r gwahaniaethu y maent yn ei wynebu.

I helpu pobl hŷn i ddod yn fwy ymwybodol o bob math o wahaniaethu, ym mis Awst 2018 cyhoeddodd y Comisiynydd [Gwybod eich Hawliau - Canllaw Syml](#) i hysbysu pobl hŷn am yr hawliau sydd ganddynt. I gyd-fynd â'r canllaw trefnwyd cyfres o ddiwyddiadau ymgysylltu i godi ymwybyddiaeth o'r angen i bobl wybod beth yw eu hawliau er mwyn gallu herio achosion o gamwahaniaethu. Mae'r canllaw'n amlinellu'r hawliau sydd gan bobl hŷn mewn amryw o feysydd allweddol lle mae pobl hŷn wedi teimlo bod gwahaniaethu yn eu herbyn, fel cyflogaeth a gofal iechyd. Mae'r canllaw'n cynnwys manylion cyrrff sy'n cynnig cymorth, cefnogaeth a chynghor ym maes gwahaniaethu a gwarchod hawliau pobl hŷn.

Un enghraifft ymarferol o'r gwaith y mae'r Comisiynydd wedi'i wneud i helpu grymuso pobl hŷn i herio camwahaniaethu yn eu bywyd beunyddiol yw dosbarthiad y Cerdyn Heneiddio'n Dda. Cydweithiodd y Comisiynydd gyda phobl hŷn ac aelodau rhwydwaith Heneiddio'n Dda yng Nghymru i ddatblygu'r Cerdyn Heneiddio'n Dda, a lansiwyd ym mis Awst 2018. Ar y cerdyn ceir negeseuon syml y gall pobl hŷn eu defnyddio i gyfleu wrth eraill efallai fod angen ychydig o gymorth a chefnogaeth arnynt, fel mwy o amser i fynd a dod oddi ar gerbydau cludiant cyhoeddus oherwydd anabledd. Gellir defnyddio'r cerdyn mewn amrywiaeth o lefydd, fel siopau, caffis, bwytai, banciau, fferyllfeydd ac ar gludiant cyhoeddus. Mae'r cerdyn wedi'i ddsbarthu'n helaeth i bobl hŷn a busnesau ledled Cymru, gan helpu pobl hŷn i herio ystrydebau ynghylch pobl hŷn ac anabledd.

Mae gwefan y Comisiynydd yn parhau i gynnig gwybodaeth fuddiol a phecynnau y gall pobl hŷn eu defnyddio i herio arferion sy'n gwahaniaethu. Ym mis Chwefror 2019, ychwanegwyd [‘Canolfan Adnoddau Eiriolaeth’](#) at wefan y Comisiynydd. Mae'r ganolfan eiriolaeth yn darparu amrediad o wybodaeth ac adnoddau defnyddiol ynghylch eiriolaeth a'r ffyrdd y gall eiriolwr gynorthwyo pobl hŷn i ddeall eu hawliau a chael mwy o rym i'w lleisiau. Yma hefyd ceir fideo [‘gofyn am eiriolaeth’](#) y Comisiynydd, a ddatblygwyd i sicrhau bod pobl hŷn yn deall manteision eiriolaeth annibynnol a'r rôl y gall ei chwarae i sicrhau hawliau a herio arferion sy'n gwahaniaethu.

Amcan 6. Hybu darlun cywir a chytbwys o bobl hŷn yn eu holl amrywiaeth, gwella dealltwriaeth o bobl hŷn a'u hanghenion a herio stereoteipiau, yn fy sefydliad i ac mewn sefydliadau eraill.

Mae gofyn i bob aelod staff ystyried amrywiaeth pobl hŷn a'u hawliau o fewn eu gwaith. Er mwyn sicrhau yr adlewyrchir darlun cywir a chytbwys o bobl hŷn yn eu holl amrywiaeth ym mhob prosiect, bydd staff yn gwneud Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb sy'n mynnu y rhoddir ystyriaeth barhaus i gydraddoldeb drwy gydol pob prosiect. Ar ben hyn, mae'r Comisiynydd yn disgwyl i bob aelod staff fynd ati i ymgysylltu ag ystod amrywiol o bobl hŷn i barhau i ddatblygu eu dealltwriaeth am bobl hŷn a'r heriau y maent yn eu hwynebu.

Er mwyn cryfhau dealltwriaeth ymhlith gwasanaethau cyhoeddus am amrywiaeth pobl hŷn, mae rhaglen y Comisiynydd, Heneiddio'n Dda yng Nghymru, yn parhau i gydweithio'n agos gyda gwasanaethau statudol a chyhoeddus yng Nghymru i ddylanwadu arnynt i fabwysiadu polisïau sy'n canolbwyntio ar lesiant pobl hŷn fel unigolion ar lefel strategol. Yn ogystal, mae'r Comisiynydd yn parhau i graffu ar gyrff cyhoeddus ar y sail na fyddant yn gallu sicrhau canlyniadau llesol i bawb hyd nes bydd ystrydebau am bobl hŷn wedi cael eu herio. Er enghraifft, pwysodd y Comisiynydd ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod disgwyliadau pobl hŷn o ran eu hawliau i eiriolaeth yn cael eu cynnwys fel rhan o waith y Llywodraeth ar 'wireddu hawliau'.

I helpu cynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o bobl hŷn a'u profiadau o gamdriniaeth yn y cartref, ym mis Chwefror 2019 cynhaliodd y Comisiynydd ddwy gynhadledd yn Llanrwst a Chasnewydd i ddarparu ystod eang o wybodaeth ymarferol i gyrff cyhoeddus a rhanddeiliaid allweddol eraill i gryfhau eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o sut i ddiogelu pobl hŷn rhag cael eu cam-drin. Canolbwyntiodd y ddwy gynhadledd hefyd ar sut y gallai gweithwyr proffesiynol fod yn fwy effeithiol wrth ganfod pobl hŷn sy'n dioddef camdriniaeth, gan herio'r ystrydeb mai dim ond oedolion iau sy'n dioddef camdriniaeth yn y cartref.

Mae'r Comisiynydd yn parhau i ymgysylltu ag ystod eang o gyrff ym maes cydraddoldeb a hawliau dynol i sicrhau y caiff y problemau sy'n wynebu pobl hŷn eu cydnabod fel materion cydraddoldeb a hawliau dynol. Gweithiwyd gyda'r Equality Advisory Support Service (EASS) drwy Grŵp Cyfeirio Cymru i sicrhau gwybodaeth fanylach am alwadau a wneir i'r EASS gan bobl hŷn yng Nghymru. Bellach rhennir data cadarnach perthnasol i Gymru am oed a nodweddion gwarchodedig eraill gyda swyddfa'r Comisiynydd bob tri mis. Mae hyn wedi helpu cynyddu dealltwriaeth ymhellach am brofiad pobl hŷn o wahaniaethu ar hyd a lled Cymru yng nghyd-destun nodweddion gwarchodedig ychwanegol a sut y mae hyn yn cymharu â'r Deyrnas Unedig yn fwy cyffredinol.

Amcan 7. Annog a chefnogi cyrff cyhoeddus eraill i gydymffurfio â'u dyletswyddau eu hunain dan Ddeddf Gydraddoldeb 2010 fel y maent yn berthnasol i bobl hŷn a herio achosion difrifol o beidio â chyflawni dyletswyddau cyfreithiol.

Trwy ei gwaith achosion, mae'r Comisiynydd yn parhau i godi cwestiynau cydraddoldeb a hawliau dynol unigol gyda chyrff cyhoeddus. Lle ceir achosion difrifol o beidio â chyflawni dyletswyddau cyfreithiol, defnyddia'r Comisiynydd ei phwerau cyfreithiol i herio cyrff cyhoeddus.

Ym mis Mai 2018 cyhoeddodd y Comisiynydd ei hadolygiad o fynediad pobl hŷn at eiriolaeth annibynnol yng Nghymru. Yn yr adroddiad, [Sicrhau Lleisiau i Bobl Hŷn](#), pwysleiswyd yr angen i bobl hŷn, gan gynnwys rhai a chanddynt nodweddion gwarchoddedig ychwanegol, gael mynediad at eiriolaeth annibynnol fel modd o sicrhau eu hawliau. Gwnaeth yr adroddiad argymhellion i Lywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a byrddau iechyd i helpu gwella'r eiriolaeth annibynnol a gynigiant. Bydd y Comisiynydd yn parhau i oruchwylio gweithrediad yr argymhellion hyn ac ym mis Chwefror 2019 ysgrifennodd y Comisiynydd at bob awdurdod lleol a bwrdd iechyd i geisio sicrwydd bod camau yn digwydd i weithredu ei hargymhellion ac i sicrhau y gwarchodir hawliau pobl hŷn.

Appendix A: Proffiliau'r gweithlu ar 31/03/19

Gwybodaeth cyfrif pennau

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi'n flynyddol nifer y bobl a gyflogir gan yr awdurdod ar 31 Mawrth bob blwyddyn fesul nodwedd warchoddedig.

- Oed
- Trawsrywedd
- Rhyw
- Anabled
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Cyfeiriadedd rhywiol
- Hil – yn cynnwys tarddiad ethnig neu genedlaethol, lliw neu genedl
- Crefydd neu gred – yn cynnwys diffyg cred

Bydd y Comisiynydd yn ymgymryd ag arolwg staff blynyddol i gasglu data cydraddoldeb rheolaidd. Mae'r arolwg hwn yn gyfrinachol ac mae'r ymatebion yn ddiennw. Am y flwyddyn 2018/19 cafodd y Comisiynydd 19 ymateb allan o 19 posib. Ond oherwydd maint y sefydliad, lle bo'r ffigurau'n cyfrif am lai na 10%, tynnwyd y manylion allan er mwyn sicrhau na ellir adnabod unigolion.

Nifer y bobl a gyflogir fesul Nodwedd Warchoddedig:

Oed	
16-24	-
25-34	4
35-44	8
45-54	-
55-64	3
65 a throsodd	-
Dewis Peidio Dweud	-

Rhyw	
Gwryw	6
Benyw	12
Dewis Peidio Dweud	-

Ai'r rhyw a briodolwyd ichi pan gawsoch eich geni yw'r rhyw yr ydych yn ei arddel nawr?	
Ie	18
Na	-
Dewis Peidio Dweud	-

Cyfeiriadedd rhywiol	
Deurywiol	-
Dyn Hoyw	-
Menyw Hoyw / Lesbiad	-
Heterorywiol / Strêt	15
Anrhywiol	-
Arall	-
Dewis Peidio Dweud	3

Statws Perthynas	
Wedi priodi	10
Wedi ysgaru	-
Mewn partneriaeth sifil	-
Sengl	-
Yn cyd-fyw	5
Wedi gwahanu	-
Yn weddw	-
Dewis Peidio Dweud	-

Crefydd neu Gred	
Dim crefydd na chred	10
Cristion (pob enwad)	7
Bwdhydd	-
Hindŵ	-
Iddew	-
Mwslim	-
Sikh	-
Unrhyw grefydd neu gred arall	-
Dewis Peidio Dweud	-

Hunaniaeth Genedlaethol	
Cymreig	18
Albanaidd	-
Seisnig	-
Gogledd Iwerddon	-
Gwyddelig	-
Prydeinig	-
Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig	-
Dewis Peidio Dweud	-

Tarddiad Ethnig	
Gwyn	19
Grwpiau Aml-ethnig/ Cymysg	-
Asiaidd	-
Du/Affricanaidd/Caribïaidd	-
Arall – rhowch wybodaeth	-

Dibynnyddion	
Dim	10
Plant dan 18	8
Plant dan 25 ac mewn addysg lawn amser	-
Unigolyn 60 oed neu hŷn	-
Dewis Peidio Dweud	-

Anabledd	Oes	Na / Amh	Dewis Peidio Dweud
Oes gennych anabledd, yn eich tyb chi?	-	16	3
Oes gennych anabledd fel y'i diffinnir gan y Ddeddf Cydraddoldeb?	-	16	3
Oes gan o leiaf un person sy'n ddibynol arnoch anabledd?	-	14	-

Cymerwyd y data isod o gofnodion Adnoddau Dynol yn hytrach na thrwy'r arolwg staff blynyddol.

Beichiogrwydd a Mamolaeth	
Nifer gweithwyr beichiog yn ystod 2018/19	2
Nifer gweithwyr yn cymryd Absenoldeb Mamolaeth yn ystod 2018/19	3

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y dynion a'r menywod a gyflogir, wedi'u didoli yn ôl y categorïau canlynol:

Swydd	Dyn	Menyw	Cyfanswm
Gweinyddwr	0	0	0
Swyddog Cymorth/Cynorthwyol a Swyddog	2	3	5
Swyddog	0	5	5
Arweinydd	4	3	7
Cyfarwyddwr	0	1	1
Comisiynydd	0	1	1

Cyflog a Gradd	Dyn	Menyw	Cyfanswm
18,550 – 20,700 / A	0	0	0
21,550 – 26,150 / B	2	3	5
27,400 – 33,250 / C	0	5	5
34,850 – 42,400 / D	4	3	7
43,300 – 50,400 / E	0	0	0
53,500 – 63,650 / F	0	1	1
90,000* / Comisiynydd	0	1	1

*Lefel Tâl wedi'i osod gan Lywodraeth Cymru

Math o Contract	Dyn	Menyw	Cyfanswm
Parhaol	6	11	17
Tymor Penodol	0	2	2
Dros Dro	0	0	0

Patrwm Gweithio	Dyn	Menyw	Cyfanswm
Amser Llawn	6	8	14
Rhan Amser	0	4	4
Oriau Cywasgedig	0	1	1

Recriwtio

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y bobl sydd wedi gwneud cais am swyddi gyda'r corff yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Mae'r Comisiynydd yn monitro ei phroses recriwtio drwy'r amser i sicrhau bod pob mesur yn cael ei gymryd i geisio cynyddu amrywiaeth ymysg ei staff.

Mae ffurflenni cais ar gael yn barod mewn fformatau gwahanol ac mae

hysbysebion recriwtio yn cael eu lleoli'n eang gan ddefnyddio amrywiol gyfryngau. Mae gan y Comisiynydd Bolisi Urddas yn y Gwaith, ac mae hi'n mabwysiadu arferion da ar gyfer ei phroses recriwtio. Dim ond staff yr adran Adnoddau Dynol sy'n gweld yr holl wybodaeth am nodweddion gwarchoddedig mewn ffurflenni cais, ac nid yw'r wybodaeth yn cael ei rhannu â'r panel dethol. Hefyd, mae addasiadau rhesymol ar gael i bob ymgeisydd sy'n gofyn amdanynt.

Fe wnaeth y Comisiynydd recriwtio'n allanol i ddwy swydd yn ystod 2018/19.

Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr ymgeiswyr a wnaeth gais am bob swydd:

Swydd	Nifer yr ymgeiswyr
Arweinydd Llywodraeth Leol a Chymunedau	4
Aelod Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg	6

Mae pob ymgeisydd mewnol ac allanol yn cael y cyfle i lenwi ffurflen Monitro Amrywiaeth ar adeg gwneud cais. Ond nid yw pob ymgeisydd yn dewis llenwi'r ffurflen a'i chyflwyno. Derbyniodd y Comisiynydd 8 o ffurflenni Monitro Amrywiaeth a oedd yn gysylltiedig â'r broses recriwtio allanol a gynhaliwyd yn ystod 2018/19.

Nifer y ceisiadau am swyddi yn 2018/2019 a gafwyd gan y grwpiau gwarchoddedig canlynol:

Oed	Nifer
16-24	1
25-34	0
35-44	1
45-54	2
55-64	3
65 a throsodd	1
Dewis Peidio Dweud	0

Gwryw	
Gwryw	6
Benyw	2
Trawsrywiol G>M	0
Trawsrywiol M>G	0
Dewis Peidio Dweud	0

Cyfeiriadedd rhywiol	
Deurywiol	1
Hoyw / Lesbiad	0
Heterorywiol	7
Arall	0
Dewis Peidio Dweud	0

Crefydd neu Gred	
Dim crefydd na chred	4
Cristion (pob enwad)	4
Bwdhydd	0
Hindŵ	0
Iddew	0
Mwslim	0
Sikh	0
Unrhyw grefydd neu gred arall	0
Dewis Peidio Dweud	0

Hunaniaeth Genedlaethol	
Cymreig	6
Albanaidd	0
Seisnig	1
Gogledd Iwerddon	0
Gwyddelig	0
Prydeinig	1
Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig	0
Arall	0
Dewis Peidio Dweud	0

Tarddiad Ethnig	
Gwyn	8
Grwpiau Aml-ethnig/ Cymysg	0
Asiaidd	0
Du/Affricanaidd/Caribïaidd	0
Arall	0

Anabledd	Oes	Na / Amh	Dewis Peidio Dweud
Oes gennych anabledd, yn eich tyb chi?	0	7	1

Ni chasglwyd data ynglŷn â beichiogrwydd a mamolaeth yng nghyswllt gweithgaredd recriwtio am 2018/19.

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr sydd wedi gwneud cais am newid swydd o fewn yr awdurdod, gan nodi faint fu'n llwyddiannus yn eu cais a faint na fu'n llwyddiannus.

Gwnaeth un gweithiwr gais am gael newid swydd, trwy broses recriwtio, a bu'n llwyddiannus

Dysgu a Datblygu

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr sydd wedi gwneud cais am hyfforddiant a faint fu'n llwyddiannus yn eu cais.

Fel y nodir ym Mholisi Dysgu a Datblygu'r Comisiynydd, mae'r Comisiynydd yn anelu at fod yn sefydliad dysgu a bydd yn meithrin y sgiliau a'r wybodaeth y bydd eu hangen ar staff i lwyddo yn eu swyddi. Mae'r polisi hwn felly yn cefnogi diwylliant o ddysgu a datblygu staff rhagorol ar bob lefel. Mae gweithwyr yn cael eu hannog i fanteisio ar gyfleoedd dysgu a datblygu sy'n berthnasol i'w swyddi a'u datblygiad personol.

Bydd y Comisiynydd yn:

- darparu amgylchedd gweithio heriol, lle anogir staff i ddatblygu a magu sgiliau newydd a phrofiad.
- darparu amrediad o gyfleon datblygu i staff a fydd yn gyson ag anghenion strategol a gweithredol y Comisiynydd.
- sicrhau y caiff pob aelod staff newydd ddealltwriaeth sylfaenol o rôl, swyddogaeth, polisiau a gweithdrefnau'r Comisiynydd wrth gael eu sefydlu yn eu swydd.
- asesu anghenion dysgu a datblygu'r Comisiynydd ac unigolion a llunio dadansoddiad anghenion hyfforddi a dysgu'r Comisiynydd.

- cynnal cynlluniau hyfforddi a datblygu unigol a chytuno arnynt gyda phob aelod staff fel rhan o'r broses gwerthuso perfformiad.
- adolygu cynlluniau unigolion a'r Comisiynydd o leiaf bob blwyddyn; asesu effeithiolrwydd ymyriadau hyfforddi a bwydo hynny'n ôl i gynlluniau wedyn.

Mae'r holl weithwyr yn cael cyfle cyfartal o ran hyfforddiant, a chafwyd cais am hyfforddiant gan bob un ohonynt. Cymeradwyodd y Comisiynydd bob cais gan weithiwr am weithgarwch Dysgu a Datblygu (hyfforddiant) yn ystod 2018/19. Cynhaliwyd yr hyfforddiant hwn naill ai ar sail unigol neu ar sail gorfforaethol, lle'r oedd yr holl weithwyr yn bresennol.

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a gwblhaodd yr hyfforddiant.

Mae'r holl weithwyr yn cael hyfforddiant ar gydraddoldeb a nodweddion gwarchoddedig yn ystod eu blwyddyn gyntaf o gyflogaeth, a hynny yn rhan o'u rhaglen sefydlu.

Oherwydd natur y sefydliad, mae'r hyfforddiant hwn, wrth reswm, yn seiliedig ar oedran. Bu'r holl weithwyr yn rhan o hyfforddiant tîm ar y canlynol:

- Techneg Alexander
- Model Cymdeithasol Anabledd
- Hygyrchedd y sefydliad
- Ymddiriedaeth: sylfeini tîm llwyddiannus
- Rhaglen Gymorth i Weithwyr

Cafodd gweithwyr ystod eang o hyfforddiant, dan benawdau fel 'Meddwl dan Bwysau', 'Gwytnwch Meddyliol', 'Ymgysylltu â Grwpiau Amrywiol a Rhai Heb Gynrychiolaeth Ddigonol', 'Ymyriadau Hunanladdiad Cymwysedig', 'Hyfforddi, Cyrraedd ac Ymgysylltu â phobl hŷn sy'n LGBT', a 'Saith Arferiad Pobl Effeithiol Iawn'.

Mae'r holl weithwyr yn gallu mynd i wersi Cymraeg yn ystod amser gwaith, a hynny naill ai ar lefel dechreuwr, canolraddol neu uwch.

Cwblhaodd holl weithwyr y Comisiynydd yr holl hyfforddiant yr ymgwymerwyd ag ef yn ystod 2018/19.

Trefniadau Cwyno

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a fu'n ymwneud â threfn gwyno naill ai fel achwynwr neu fel rhywun y gwnaed cwyn yn ei erbyn.

Bu gan y Comisiynydd un gweithiwr a fu'n ymwneud â threfn gwyno fel achwynwr, ac un gweithiwr y gwnaed cwyn yn ei erbyn yn ystod 2018/19.

Trefniadau Disgyblu

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr fu'n destun trefniadau disgyblu

Ni fu yr un o weithwyr y Comisiynydd yn destun gweithdrefnau disgyblu yn ystod 2018/19.

Ymadawyr

Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a adawodd gyflogaeth yr awdurdod.

Yn ystod 2018/19, ymadawodd 4 aelod staff â'u swyddi ar sefydliad y Comisiynydd.

Gan fod pob data ar gydraddoldeb staff yn ddiennw, does dim data penodol ar gael am nodweddion gwarchoddedig y staff hyn. Ond mae'r Comisiynydd yn dal gwybodaeth am oed a rhyw i ddibenion adnoddau dynol ynglŷn â'r staff penodol hyn, a dyma'r wybodaeth:

Oed	
16-24	-
25-34	-
35-44	2
45-54	1
55-64	1
65 a throsodd	-

Rhyw	
Gwryw	1
Benyw	3
Dewis Peidio Dweud	-

